

crkva u svijetu

RASPRAVE I ČLANCI

BIBLIJSKA PORUKA MIRA

Celestin Tomić

»Sada su izgledi za budućnost čovječanstva izvanredno tmurni. Ono će, vjerojatno... počiniti samoubojstvo atomskim oružjem. Ako se to ipak ne dogodi prijeti mu lagana smrt trovanjem i drugim uništavanjem okoline u kojoj i od koje živi.«¹

»Bojim se da će priča o čovjeku koja je počela s Genezom završiti užasnim poglavljem u kojem vlada Nemeza« (B. Hume). Postoji ozbiljna bojazan da ovaj Božji svijet, tako lijep i čudesan, ponovno zaroni u onaj iskonski kaos iz kojeg je izronio.

Čovjek u svojim rukama drži golemu snagu — atom kojim zemlju može dignuti u zrak. K tome život na zemlji postaje sve teži što više svojim proizvodima trujemo zrak, vodu, zemlju. S druge strane, poigravanje s ljudskim zamecima u genetici može izazvati veću kataklizmu od atomske katastrofe. Osim toga, teške ekonomske, socijalne, političke, moralne i religiozne krize razdiru čovječanstvo. I nema mira.

A najdublja čežnja čovjekova bića jest upravo čežnja za istinskim mirom, koji ne samo što isključuje oružana neprijateljstva, već zahtijeva ostvarenje idealâ pravde, ljubavi i radosna života.

I. MIR NA STAROM ISTOKU

Stari narodi u Egiptu, Mezopotamiji i na Sredozemlju u svojim mitovima, himnima, molitvama izražavahu živu nadu da će se jednom ostvariti na zemlji mir.

¹ K. Lorenz, *Der Abbau des Menschlichen*, Piper, 1983, 11.

1. Egipat

Mir u mitovima — Mir izriče prvotni stvaralački red, i to riječju *Maat*. Ona je prvo stvorenje. Dolazi s neba u svoje vrijeme, i boravi s onima koji žive na zemlji. I zemlja rađa izobiljem, ljudi su siti, nema gladnih godina, nema razaranja, ne raste nikakav trn ni korov. Nije bilo nepravda na zemlji, krokodil nije grabio žrtve, nije bilo otrovnica. To je pravrijeme. Nije to nešto vremensko nego kvalitativno. Ono otkriva kako je svijet zamišljen i kakav bi morao biti. I mir kad se nema neprijatelja shvaća se kao kozmički mir. Neprijatelj je kao kaos, rušilačka snaga kaotična.

Mir i red ostvaruje faraon. To se ističe u trenutku ustoličenja faraona i u himnima posvećenim faraonu. Krunjenje Tutmozia I, smatra se početkom »godine mira«. Faraona Sesostrisa III. (1878—1840) pozdravljaju: »Došao si k nama i uzeo obje zemlje pod zaštitu, na obalama vlada mir. Došao si k nama i Egipat je oživio, njegova je bol istjerana. Došao si i ljudima dao da žive... da djecu odgajaju i starce naše pokopamo...« Faraon je »božanski kralj«, utjelovljenje Horusa, sin Rea. Zato je krunjenje kralja kao epifanija boga, i slavi se kao blagdan ustoličenja Horusa. Stoga je *Maat* — mir i red — božanski dar. Faraon ga jamči i ostvaruje.

Ideologija i stvarnost — Egipatski tekstovi govore o miru kojim faraon upravlja i za koji jamči. Ali zar je to stvarnost? Mi odmah odgovaramo: to nije povijesna stvarnost. Za starog Egipćanina naprotiv to je istinska stvarnost. On i ne misli na razliku između ideologije i stvarnosti. To je za njega želja, iščekivanje, težnja. To nam kazuju tekstovi, himni, obredi. Oni ne opisuju »povijesnu« stvarnost, nego što je važnije, kakva bi ona morala biti. Događaje treba ispravljati prema duhovnoj, transcendentalnoj stvarnosti. Mi gledamo više na stvarnost, zato nam se čini to mišljenje ideologija. Egipćani ispravljaju stvarnost prema ideologiji. Nastoje dovesti u sklad napetosti između povijesne stvarnosti i iskonske slike svijeta.

Ovakovo mišljenje može se nazvati mitsko. To se odražava u protokolu ustoličenja kralja, koji je utjelovljenje boga. Stoga to nije samo želja, obećanje, već i stvarnost. To izražava i magija obreda. Mitsko i magijsko mišljenje idu zajedno.

Tako misli i tako se izražava stari Egipćanin kad govori o bitku, podrjetlu i svrsi svijeta, o miru i redu. Time želi naglasiti jedinstvo stvarnosti i uklanjanje raspon između onoga što bi moralo biti i stvarnosti. *Maat* — mir i red — temeljni je pojam i u mudrosnoj knjževnosti i želi otkriti smisao stvarnosti, one iskonske i božanske; sve treba uskladiti prema tome.

Mir nije neko primirje koje traje više ili manje, već znači mnogo šire područje. Vlada tamo gdje nema nepravde, gdje se vlada pravo. To je socijalni i politički pojam. Posebno je izražen u tekstovima o društvenim nepravdama, koje treba ukloniti: da gladni budu siti, žedni napojeni, goli zaodjeveni, odbačeni prihvaćeni, zarobljenici pušteni na slobodu, izgnanici vraćeni u zemlju. Mir je isto što i život, pokoj i spas. Treba ga

proširiti i među životinjama. I konačno u samoj prirodi. Stanje vode u Nilu za Egipat je znak blagostanja, jer je Egipat dar Nila.

Mir je, dakle, temeljni red svijeta. Ne iscrpljuje se u političkom miru, već zahvaća sva područja života, ima i kozmičke dimenzije. Utemeljen je religiozno. To je božanski svijet, svijet kakav je Bog htio. Ostvarenje toga mira-reda u prvom redu pripada faraonu koji je Horus i sin Rea, utjelovljenje boga, opunomoćenik i zamjenik božanstva.

Mir je ovdje nacionalno omeđen, to je mir zemlje egipatske. Drugi narodi mogu dobiti svoje mjesto u ovom miru, ali kao podređeni. Još se ne govori o univerzalnom miru.

2. Mezopotamija

I u mezopotamskom području imamo slične mitsko-magijske ideje o miru.

U izvještajima pravremena — Mit o raju: »U zemlji Dilmun (otok Bahrajim u Perzijskom zaljevu) nalazi se sveto mjesto, čisto i puno mira. Ptice ne kriješte, lav ne ubija, vuk ne razdire janje, pas ne proždire dijete, nema udovice, bolesnih očiju, glavobolje, najamnika, buntovnika...«

U jednom drugom mitu čitamo: Jednom, pred mnogo vremena nije bilo zmije, ni skorpiona, ni hijene, ni lava, ni divljeg psa, ni vuka, ni straha, ni užasa, niti doušnika. Cijeli tadašnji svijet, od Armenske visoravni na sjeveru do Perzijskog zaljeva, od mora na istoku do Sredozemnog mora vladao je mir...

Mir se proteže na ljudski i životinjski svijet. Taj mir razara bog Enki. Čovjek tu nije kriv. Svijet je sada drugačiji. Uspostava mira, koji je božanski red, nadilazi ljudske moći.

Mir u himnima — Mir znači više nego prestanak rata i prijetnja. U kraljevskim himnima to se pridaje kralju. On osigurava obilje, štiti usjeve, donosi vode u izobilju, omogućuje plodnost, čini da zavlada pravo i pravda, da budu zaštićeni udovice, sirote, siromasi...

I hram je jamac prava i mira. U himnima hrama pjeva se o njemu kao o kralju. »Kuća obilja glavu u visine diže, ljudi stanuju mirno, njegov veliki toranj ne može se razoriti...«

Bog, kralj i hram su čuvari mira.

Mir: temelj svijeta — Kao i u Egiptu ovdje mir izražava drugu stvarnost, prvotni red koji se ostvaruje po magijskim obredima. Stoga je i ovdje stvarnost opisana ne u povijesnim pojedinostima nego u kozmičkoj slici raja. Mir znači mir bez neprijatelja, ali i pravo i pravednost, pokoj i spas. Taj mir zahvaća i životinjski svijet i prirodu. Obilje usjeva i blagostanje omogućuje žrtve i kult koji podržavaju i ostvaruju kozmički mir pravremena.²

² H. H. Schmid, *Salom, Frieden im Alten Orient u. im A. T.*, Stuttgart, 1971.

3. Grčko-rimski svijet

Kod Grka *mir-eirene* ne izriče odnos među ljudima, niti način ponašanja, već vrijeme, stanje, kozmički mir. Zato znači sklad s onakvom božanskom stvarnošću koju je božanstvo htjelo. Ono što je ugodno i lijepo dražesno.³

Latinski *pax-mir* više gleda na pravničku stvarnost. *Pax* je granični međaš, kolac u ogradbi, po kojem se određuje što je moje, što tvoje. *Pax romana* je mir politički.

Friede (Frend) izriče sređene prilike među slobodnim partnerima. Svoje brani, a tuđe poštiva. Podsjeća na ugovore mira, što su temelj zajedništva i imaju za cilj promicanje skladnih susjedskih odnosa.⁴

II. MIR U SVETOM PISMU

1. Stari zavjet — Šalom

Riječ *mir-šalom* veoma se često upotrebljava, puna je religioznog sadržaja te nadilazi uobičajene slike o miru Srednjeg Istoka. Mir u proročkoj i posebno u apokaliptičkoj viziji izražuje puninu, univerzalnost spasenjskog Božjeg nauma.

Šalom: Božji dar — U pozdravu *šalom* znači sretno, cjelovito, zdravo stanje. Jakov pita na bunaru ljude za Labana: »Je li zdravo?« (be *šalom* lo — da li je u miru). I odgovaraju: »Zdravo je!« (*šalom* — dobro mu je; Post 29,6; usp. 43, 26 s; 2 Sam 18, 29). Jednog dana dođe Samuel u Betlehem i zapitaju ga starješine u strahu: »Znači li tvoj dolazak dobro?« (*šalom* boaka — mir je tvoj dolazak). Samuel odgovori: »Da, dobro« (*šalom* — mir; 1 Sam 16, 4 s). Jakov nakon nebeskog viđenja moli Jahvu da se »sretno vrati« (šub be *šalom* — u miru) kući svoga oca (Post 28, 21). *Šalom* znači gotovo isto što i blagoslov u pozdravima. Ne samo kad se radi o pojedincu nego i o narodu (2 Sam 11, 7), gradu (Jr 15, 5), stoci (Post 37, 14) — u svemu što je suprotno ratu (2 Sam 11, 7).

Šalom se pojavljuje u blagoslovima, molitvama, psalmima kao želja, molba, sigurnost. U svećeničkom (Aronovu) blagoslovu moli se da Jahve narodu »mir donese« (Br 24, 26) kao vrhunac svakog dobra. Mir zemlji, prirodi i životinjskom svijetu dar je Božjeg blagoslova (Lv 26, 3—7).

U psalmima se moli za mir. Dok u svijetu bijesni oluja, zemlja se pretvara u kaos, prekriva se valovima potopnim, Jahve svoje vjernike »mirom« blagoslivlje (Ps 29, 11). U hodočasničkim psalmima molitelj moli za mir Jeruzalemov i potiče sve da se mole za mir (Ps 122, 5—8; 125, 5; 128, 6).

³ Vidi W. Foerster, *Eirene*, u TW z NT, II 398—400; X.L. Dufour, *Mir*, u RBT.
⁴ J. Čurić, *Teološka problematika mira*, OŽ, 6(1986), 469—481.

Šalom kao prestanak neprijateljstva, ratova, kao politički mir susrećemo često u povijesnim djelima (Pnz 20, 10—14; Jš 9, 15; Suci 4, 17; 11, 13; 1 Sam 7, 14; 2 Sam 17, 3; 1 Kr 2, 5; 5, 4. 26; 20, 18; 2 Kr 20, 19). Nije to samo prestanak oružja nego nešto što nadilazi pojedinačna zbivanja, što znači sigurnost, blagostanje, zajedništvo.

U mudrosnoj književnosti mir znači: sretan, dug život, sreća, blagostanje, zdravlje, uspjeh, pravda. Tko čuva zapovijedi dubok mir uživa (Izr 3, 2). Krotki će (anawim) posjedovati zemlju i »obilje mira oni će uživati« (Ps 37, 11). Veselje je u srcu onoga koji je mirotvorac (Izr 12, 20). Stoga »nema mira opakima« (Iz 48, 22). »O čovječe, ljubiš li život? Želiš li dane mnoge uživati dobra?... Zla se kloni i čini dobro, traži mir i za njim idi!« (Ps 34, 13. 15).

Šalom u prorocima — Proroci prije progonstva kao Amos, Hošea, Izaija, Miheja i Jeremija govore o sudu, o propasti, o progonstvu. Ističu obraćenje, a mir dolazi nakon toga kao spasenje. Oni ne promatraju povijest kao neki svjetski poredak nego kao posebnu stvarnost. Povijest je istrgnuta iz kozmičkog reda i ovisi o Božjoj volji s kojom čovjek mora surađivati. Ali narod njihova vremena ne sluša Jahvina glasa i ne opslužuje njegove zapovijedi; raskinuo je savez s Bogom i slijedi druge bogove. To ne može donijeti mir. Lažni proroci, tzv. »proroci spasenja«, navješćuju mir i bez obraćenja. Polaze od vjere u izabranje Izraela. Ako je Izrael izabrani narod, Jahve mora uvijek izbaviti svoj narod, spasenje mu donijeti bez obzira na njegovo grešno stanje. Istiniti prorok naprotiv naglašava da nema mira dok se narod ne obrati svome Bogu, ostavi idole i savez s božanstvima tuđinskim (Mih 3, 8). I razvija se žestoka polemika između istinitih i lažnih proroka, polemika koja se temelji na eminentno teološkoj osnovi. To je jasno izrazio Miheja: »Ovako govori Jahve protiv proroka koji moj narod zavode: Ako imaju zalagaj u zubima, proglašuju Mir! Ali protiv onoga koji im ništa ne stavlja u usta, navješćaju rat« (3, 5). Jednako Jeremija: »Ah, Jahve Gospode! Eno, proroci im govore: Nećete vidjeti mača, niti će vam biti gladi, nego ću vam dati postojan mir na ovome mjestu.« Laži prorokuju ti proroci u moje ime, kaže Jahve (Jr 14, 13; 23, 17; 27, 9. 14; 27, 16).

Proroci koji navješćaju *mir-šalom* misle na politički mir koji će Bog ostvariti. Gube iz svojeg vida odnos naroda s Bogom. Zanimaraju ozbiljnost Boga Izraelova. Ne brinu se za krivnju i grijeh naroda. Naprotiv, proroci suda produbljuju pojam grijeha i krivnje, vide da je narod ogreznuo u grijeh, da dolazi kazna, a zatim spasenje. Događaj progonstva, kada Izrael gubi i kralja i državu, Jeruzalem postaje ruševina i sveti hram zgarište i narod odveden u ropstvo, pokazuje kako su ovi proroci suda imali pravo i pokazali su se kao istiniti proroci. I njihovi su spisi bili uneseni u kanon, dok su spisi lažnih proroka odbačeni.

Bit lažnih proroka je neki konkretni, politički mir, a ne mir Božji. Proroci suda, ističu da u središtu nije bilo kakav mir, niti blagostanje čovjeka nego Božja čast. Ako čovjek griješi, mora na se primiti i posljedice grijeha, kaznu. Proroci suda otvaraju tako teologiju *crucis* koja prethodi teologiji *gloriae*.

U vrijeme progonstva i nakon njega (597—538. god.), u proljeću vjere i nade, rađanja židovstva, *šalom* opet dolazi u svom religioznom značenju. Izrael je u progonstvu okajao krivnju (Iz 40, 2) i dolazi sada *šalom*, mir, spasenje. I mir će poteći kao rijeka (48, 18). Jeremija može govoriti tada prognanicima: »Ja znam svoje naume koje s vama namjeravam, naume mira a ne nesreće; da vam dadem budućnost i nadu.« (Jr 29, 11). I sklopit ću s njima Savez mira koji će zahvatiti i divlje životinje i prirodu, i narod će mirno živjeti u svojoj zemlji (Ez 34, 25—30). Bit će to savez mira, savez vječni (37, 26 s).

Ovaj *šalom* koji sada proroci navješćuju drugačiji je od onoga koji su naviješćivali lažni proroci. Nije to neki politički ovozemaljski mir, nego teološki mir koji će ostvariti Jahve vjeran svojim obećanjima (Iz 40, 21; 41, 26 s...), on jedini Bog (Iz 40, 12—18. 21—26). Bit će to novi Božji zahvat, novi izlazak (Iz 41, 17—20; 43, 16—21; 44, 1—5; 55, 12 s). Bit će novi početak, novo stvaranje (Iz 40, 21; 41, 26 s; 46, 9 s; 48, 5 s).

Eshatološki mir — Nakon progonstva proroci navješćuju eshatološki, konačni mir. Bit će to punina mira i blagoslova i pravednosti (Iz 54, 13 s). Nemaju više pred sobom konkretnu nego božansku i rajsku stvarnost koju će Gospodin ostvariti. Na taj mir odnosi se i proroštvo sedamdeset godina progonstva (Jr 29, 11). Gospodin će zaliječiti njihovu ranu, iscijelit ih i ozdraviti i pružiti im obilje mira. Promijenit će udes zemlje Judine i Jeruzalema. Očistit će ih od svakog grijeha, oprostit će im sve krivice. I Jeruzalem će biti na radost, na hvalu i čast pred svim narodima svijeta. Divit će se i čuditi »svoj onoj sreći i miru što ću im ja dati« (Jr 33, 6—9).

Gradnja hrama nakon progonstva budi tu eshatološku nadu. Do sada je vladala nestašica, bijeda, nesigurnost, a sada nastupa novo vrijeme mira, spasenja, blagoslova, blagostanja (Zah 8, 9—12). Taj mir zahvaća nebo i zemlju, kopno i more, i sve narode koji će donositi svoje blago za slavu Hrama. (Hag 2, 6—9).

Šalom je kao eshatološka veličina, božanski mir, koji nadilazi sve što se u povijesti odvija. Taj mir donosi »duh iz visina« koji će se na narod izliti (Iz 32, 15 s). Ovako govori Jahve: »Evo mir ću na njih kao rijeku svratiti, i kao potok nabujali bogatstvo naroda« (Iz 66, 12): »Mir, mir onom tko je daleko i tko je blizu« (57, 19).

Taj mir će ostvariti i jamčiti *šar-šalom*: Knez mironosni, Mesija, koji donosi mir, što je radost i veselje, sloboda i blagostanje. I »sva bojna obuća, svaki plašt krvlju natopljen, izgorjet će i bit će ognju hrana« (Iz 9, 1—6). Bit će to mir rajski, sklad i red opet će zavladati u prirodi i u svijetu (Iz 11, 1—9). On će biti vladar nad svom zemljom, pastir-mošel, i on će ostvariti Božji spasenjski naum, jer on je MIR (Mih 5, 1 ss). Mesija Pastir ostvarit će *berit šalom*, savez mira (Ez 34, 25; 37, 26). On će uspostaviti na zemlji konačni mir, kralj pravičan i pobjedonosan koji ne jaši bojnog konja nego magare koje je znak mira (Zah 9, 9 s).

Sve će se to ostvariti na kraju dana kada će zavladati vječni mir: Narodi će »mačeve prekovati u plugove a koplja u srpove. Neće više narod dizati mača protiv naroda nit se više učiti ratovanju« (Iz 2, 2—4). »Svaki

će mirno živjeti pod lozom vinovom, pod smokvom svojom, i nitko ga neće plašiti« (Mih 4, 4).

Dakle, *šalom-mir* u Starom zavjetu eminentno je teološko pitanje. U središtu starozavjetne nade mir nije neki politički, društveni, svjetski mir u kojem će narodi živjeti kao jedna zajednica. Iako zahvaća i ta područja, kao prirodu i vjeru, šalom je prije svega vjera u moć Jahvinu koji će konačno zahvatiti u ovu našu povijest po svom Mesiji i uspostaviti konačno kraljevstvo mira. Ne radi se toliko o izvanjskom miru, koliko o Božjoj vladavini. Ona ostvaruje sklad, red i mir među ljudima. Mir je uvijek nešto očito, zajedničko, blagostanje, sreća, život u punini. Ne spominje se, bar ne izravno, onaj osobni, unutarnji duhovni mir.⁵

2. Novi zavjet — eirene

Šalom su grčki prevodioci Svetog pisma preveli s *eirene*. Ali su mu dali novi sadržaj. U grčkom *eirene* znači prestanak rata, mirno stanje, sklad i red u prirodi. Sada to znači Božji dar, punina života, eshatološko spasenje, blaženstvo vječno. Dakle, duboki teološki pojam, sažetak Božje objave i saveza.

Isus naš mir — Bog je Bog mira. Božji mir zahvaća povijest i svemir, ostvaruje univerzalni mir (1 Kor 14, 33). Bog nas osposobljava za svako dobro djelo (Heb 13, 20 s). On posvećuje cijelo naše biće, duh, dušu i tijelo, čuva nas besprijerodnim i savršenim (1 Sol 5, 13). Taj mir Bog ostvaruje po svome Sinu Isusu. On je naš mir (Ef 2, 14).

Mir znači konačno eshatološko spasenje koje zahvaća čovjeka u njegovoj punini i cjelovitosti. Utjelovljenjem Sina Božjega taj mir postaje stvarnost. Anđeli pjevaju nad Betlehemom: »Slava na visinama Bogu, a na zemlji mir ljudima, miljenicima njegovim« (Lk 2, 14). Kod svečanog ulaska u Jeruzalem gdje će Isus dovršiti djelo spasenja narod mu kliče: »Na nebu mir! Slava u visinama!« (Lk 19, 38). Isus tada zaplače nad nevjerničkim gradom: »O kad bi i ti u ovaj dan spoznao, što je za mir tvoj!« (19, 42).

Evangelje je »evangelje mira« (Ef 6, 15). To nije politički mir, nego konačno spasenje. U tom svjetlu shvaćamo njegove riječi: »Ne mislite da sam došao mir donijeti na zemlju. Ne, nisam došao donijeti mir, nego mač« (Mt 10, 34), rajzdijeljenje (Lk 12, 51). Ne mir politički kao što je »rimski mir« nego nešto mnogo dublje i sveobuhvatnije, što zahvaća i čovjeka i svijet i svemir. Zato će Petru kad je mislio da se mačem ostvaruje kraljevstvo reći: »Vrati mač na njegovo mjesto, jer svi koji se mača laćaju, od mača i ginu« (Mt 26, 51). Evangelje je Božja riječ koja je djelotvornija i oštrija od svakog dvosjekla mača: prodire dotle da dijeli dušu i duh, »prosuduje nakane i misli srca« (Heb 4, 12).

Krist je povijesno ostvario taj mir u svojoj smrti i uskrsnuću. On je kralj mira (Heb 7, 2), Mir naš. On donosi svojim apostolima i svima

⁵ H. H. Schmid, nav. dj., 89 s; G. von Rad, *Eirene*, u TW z NT, II 400—405.

nama mir — plod vazmenog otajstva. Stoga, kad ulaze u grad ili kuću da navijeste evanđelje mira, njihov pozdrav mora biti: »Mir kući ovoj!« (Lk 10, 5 s; Mt 10, 13). Prihvatiti taj mir isto je što i prihvatiti spasenje. I svi moramo tražiti taj mir, bez njega nema spasenja, nema blaženstva (Heb 12, 14).

Mir znači i život. Težnja je tijela smrt, a težnja Duha život i mir (Rim 8, 6). To je potpuno ostvarenje spasenja. Stoga apostol Pavao mir unosi u svojim pozdravima kao izričaj spasenja, novog stvaranja koje dolazi od Boga mira i ostvaruje se u Isusu Kristu.

Mir s Bogom — Krist je »Mir naš, on koji od dvoga učini jedno, pregradu razdvojnici, neprijateljstvo razori u svome tijelu... uspostavljaajući mir... u jednome tijelu izmiri s Bogom po križu, ubivši u sebi neprijateljstvo i dođe te navijesti mir vama daleko i mir vama blizu« (Ef 2, 14—17). »Opravdani vjerom u miru smo s Bogom po Gospodinu našem Isusu Kristu« (Rim 5, 1). Mir s Bogom nije čovjekovo djelo, kako uče židovski učitelji; Bog nas pomiruje sa sobom po Isusu Kristu.

Mir među ljudima — Kraljevstvo je Božje »pravednost, mir i radost u Duhu Svetom« (Rim 14, 17). Ono je ondje gdje je Duh Sveti koji ostvaruje spasenje. Mir je spasenje. »Na mir nas je pozvao Bog!« (1 Kor 7, 15). Vjernik mora težiti za pravednošću, vjerom, ljubavlju i mirom »sa svima koji iz čista srca prizivlju Gospodina« (2 Tim 2, 22), i truditi se sačuvati »jedinstvo Duha svezom mira« (Ef 4, 3). Mir moraju tražiti i ići za njim (1 Pt 3, 11). Ukloniti sve što sprečava mir, kao grijeh, svađe, zavist. Moraju biti »mirotvorci«. »Plod se pak pravednosti u miru sije onima koji tvore mir« (Jak 3, 18).

Ne možemo zračiti mir, ako u sebi mir ne nosimo. To je novo u Novom zavjetu. U velikosvećeničkoj molitvi, u oprostajnom govoru Isus kaže: »Mir Vam ostavljam, mir vam svoj dajem! Dajem Vam ga ne kao što svijet daje. Neka se ne uznemiruje vaše srce i neka se ne straši« (Iv 14, 27). Mir duše je plod Duha Svetoga u nama. »Bog nade napunio vas svakom radošću i mirom u vjeri da izobilujete u nadi snagom Duha Svetoga« (Rim 15, 13). »Mir Božji koji je iznad svakog razuma čuvat će srca vaša i vaše misli u Kristu Isusu« (Fil 4, 7). »I mir Kristov neka upravlja srcima vašim — mir na koji ste pozvani u jednom tijelu!« (Kol 3, 15).

Stari zavjet govori o miru kao Božjem daru, kao o spasenju, životu, i eshatološkom spasenju. Isus dolazi kao Mir na zemlju i ostvaruje taj mir. On se ostvaruje kroz patnje, kroz Isusovu smrt i uskrsnuće. Čovjek mora sudjelovati na tom miru, pronositi ga svijetom, svjestan da je to Božji dar koji dolazi odozgo, plod djelovanja Duha u nama i u svijetu.

III. MIR KRISTOV DANAS

Mir Kristov je teološki pojam; Božje je djelo, djelo Duha Svetoga, a ne ljudsko. Taj mir još nije ostvaren. On je konačno, eshatološko spasenje.

Ali on već sada mora biti prisutan u Crkvi i u svijetu. Svi smo pozvani na ostvarenje toga mira.

Atomsko samouništenje — Isus je svojim dolaskom donio mir na zemlju. Ostvario proroštvo o prestanku rata. Pjesmu ratničku pretvorio u pjesmu mira. Neće više narod dizati mača protiv naroda nit se više učiti ratovanju. Mačeve će prekovati u plugove koplja u srpove (Iz 2, 1—5).

Prvi kršćani su zastupali pacifizam i širili mir svojom svjedočanskom krvlju. Kroz povijest se pojavljuju težnje za mirom. Pojavljuju se različne institucije: Tregua Dei (Božje primirje), Pax Dei, militiae pacis (Božji mir) ... Ipak, većina je prihvaćala pravedan rat obrane.⁶ Vremena su se promijenila, ikada je čovjek došao u posjed atomske bombe, atomskog samouništenja. Tada je pokret za mirom postao znak današnjeg vremena, znak spasenja.

Atomsko razaranje Hirošime i Nagasakija u prvo vrijeme smatralo se kao nešto moralno opravdano i providnosno. Truman izriče i molitvu: »Zahvaljujemo Bogu što je dao bombu nama a ne našim neprijateljima ... Molimo ga da nam pomogne da se služimo njome po njegovim putovima i ciljevima.« No, danas je u pitanju opasnost od atomskog rata. To čini da se nad svim tim zamislimo.⁷

Obrana života — Kad je pala prva atomska bomba izjavio je dr M. Niemöller: »Ako kršćani bezuvjetno ne odbace upotrebu atomskog oružja, makar i tisuću puta izjavili da su kršćani, oni su stvarno bezbošci.«⁸

Crkva je podizala svoj glas protiv bezdušnih ratova. Benedikt XV. godine 1917. prvi svjetski rat naziva »beskonisnim pokoljem«. Pio XII. godine 1939. kaže: »Mirom se ništa ne gubi, ratom se sve gubi.« Ivan XXIII. u svojoj enciklici »Mir na zemlji« (1963) piše da u naše vrijeme atomski rat ne može biti nikakva naknada za povrijeđena prava. Drugi vatikanski sabor preporuča promicanje mira i izgradnju pravičnosti. Totalni rat treba odlučno i bez oklijevanja osuditi.⁹

Pavao VI. često se navraća na tu temu u svojim pobudnicama, porukama, enciklikama. Značajan je njegov nastup u auli Ujedinjenih naroda: »Želite li biti braća, odbacite oružje! Ne može se ljubiti s napadačkim oružjem u rukama. Oružje, posebno ono strašno oružje koje vam je dala suvremena znanost, prije nego što prouzroči razaranja i žrtve, donosi zle snove, hrani zle osjećaje, stvara paniku, dovodi do nepovjerenja i nesretnih odluka, iziskuje goleme troškove, koči planove solidarnosti ...«¹⁰

Pavao VI. je uspostavio i Svjetski dan mira koji se slavi na Novu godinu i to molitvom i razmišljanjem o miru. Ivan Pavao II. nastavio je taj nalog božanskog učitelja Isusa Krista o navještanju evanđelja mira. Njegova pisma, njegove enciklike, njegove poruke posebno za Svjetski dan

⁶ M. Srakić, *Od teorije »de bello justo« do etike »de pace aedificanda«, u U službi čovjeka, Split, 1987, 127.*

⁷ Vidi A. Rizzi, *Satanismo e senso del peccato, Credere oggi 40 (1987) 10.*

⁸ M. Srakić, nav. čl., 130.

⁹ M. Srakić, nav. čl., 133—136.

¹⁰ Glas Koncila, Zagreb, 20. 04. 1965.

mira potiču na mir. Njegova putovanja po cijelom svijetu su putovanja mira, jer je to evanđelje izvorno i snažno. Osobito je bio molitveni skup u Asizu, dan mira 27. listopada 1986.

Asiz — 27. listopada 1986. — Asiški molitveni zbor religijâ svijeta bio je znak zauzetosti svih religija za mir. Svjedočanstvo utopije mira. Već je godine 1934. rekao protestantski mučenik Bonhoeffer: »Samo veliki koncil Kristove Crkve sakupljene iz sve zemlje može navijestiti mir... da istrgne oružje iz ruku svoje djece i zabrani rat i proglasi Kristov mir svijetu koji luduje.« Nije u Asizu bio koncil Kristove Crkve, nije to bila neka međureligijska konferencija na kojoj se raspravljalo o miru ili za mir, već molitva za mir.

68 istovjetnih sjedalica u bazilici Porziunkule i pred bazilikom svetog Franje. Pristupaju jedan za drugim, predstavnici svjetskih religija i izriču svoju molitvu. Predstavnik Židova, naroda kojemu je mir u dnevnom saobraćaju i za koga je Šalom vlastito ime za Boga, moli: »Daj nam mir, dar tvoj najdragocijeniji, Ti, vječni izvore mira. Izrael da bude glasnik tvoga mira među narodima na zemlji...« Predstavnik muslimana, naroda svetog rata, koji ima pozdrav pun značenja *alaykum*: Mir s vama, i Islam je ime za mir, moli: »U ime Boga, milosnog i milosrdnog. Bože moj, ti si mir,, od tebe dolazi mir, daj nam živjeti u miru; i dopusti, Ti, koji si blag, Ti koji si Gospodin, veličanstvo i dostojanstvo ući u raj — boravište mira.« Predstavnik budizma moli: »Mir će se postići onoga dana kad svako ljudsko biće bude posve predano u službi drugih« (Buda). Predstavnik hinduista, religije svetog znanja, moli: »Strah bjesni i razara. Ali iz njegovih ruševina djeca podižu nove dvore« (Tagore). Američki indijanac iz Montane moli: »O Veliki Duše mojih otaca, ovo je moja molitva: Pomozi mi da budem pravedan i prema onome koji mi čini nepravdu... Navedi me da nađem put za pomoć svima koji su u potrebi. O veliki Duše, molim te za blagoslov, molim te da doneseš mir svoj mojoj braći i sestrama na ovome svijetu.« Budistički monah moli: »O da bi sva bića postigla more sreće... O da bi sve životinje bile slobodne od straha da će ih netko pojesti... O da se svaki gol zaodjene... Budite jedno, složni, neka vam nakane budu zajedničke, neka je savršeno naše jedinstvo za mir...« (Dalaj Lama).

I tako su se redale u Asizu molitve za mir. Tu je odjeknula ona potresna molitva asiškog siromaha sv. Franje: »Gospodine, učini od mene oruđe svoga mira. Gdje je mržnja, da donesem mir. Gdje je uvreda, da donesem oprostjenje; gdje je sumnja, da donesem vjeru. Gdje je očaj, da donesem nadu. Gdje je mrak, da donesem svjetlost. Gdje je tuga, da donesem radost.«

Zaključak

Stari su govorili: Si vis pacem, para bellum! (Ako želiš mir, pripravljaš se za rat). Pavao VI. je promijenio: Ako želiš mir, brani život. Danas: Si vis pacem — para pacem (Ako želiš mir, pripravljaš mir).¹¹

¹¹ Vidi V. Zsifkovits, *Ethik des Friedens*, Passau, 1987; u knjizi je i golema literatura o tome.

Mir je vrednota bez granica (Ivan Pavao II). Traži da se nadvlada u našem životu sebičnost, pohlepa, duh osvete; da se poštiva, štiti, promiče ljudski život od majčine utrobe do smrtne postelje. Mir ipak nadilazi naše sile i napore. Izvor i ostvarenje može se očekivati samo odozgo.

Krist je »naš mir«. U njemu možemo dati doprinos mira u svijetu koji je u opasnosti zbog egoizma, materijalizma, praznine vrednotâ. I to mir koji neće biti labava ravnoteža sile egoizma, niti ugušivanje različitosti što stvaraju kulture narodâ. To je mir u skladu, dopuni i prihvaćanju drugoga koji ima svoj uzor u Bogu Trojednom, koji je Bog mira i koji ostvaruje božanski mir po Kristu koji je naš mir, i u Duhu Svetom, koji je »veza mira«.

Mir očekuje svoje proroke, očekuje graditelje mira. Svaki vjernik je na svijetu da se ostvari kraljevstvo mira.¹²

BIBLICAL MESSAGE OF PEACE

Summary

Peace is universal welfare. All religions aspire for peace. Peace is also God's gift. The Bible talks about peace as universal happiness, prosperity, stability and God's blessing. To realize complete peace the man needs to cooperate with God, to accept and to perform moral order. From that point of view it is being said also about aschatological peace. Especially, the prophets struggle for sincere peace in cooperation with real God and his law. In the New Testament Christ proclaims the Gospel of peace. The real conversion in the spirit of truth and justice is essential condition of peace.

¹² Prorok mira bio je Ivan XXIII, »Dobri«, Godine 1962. za vrijeme »Kubanske krize«, kad su diplomatski kanali prekinuti i sukob je bio neizbježan između SAD-a i SSSR-a, obratio se Dobri papa Kennedyju i Hruščovu molećom porukom: »Svjetski smo velikih obveza onih na kojima leži odgovornost vlasti: neka s punom odgovornošću čuju tjeskobni vapaj koji se sa svih strana zemlje, od nedužne djece do staraca, od pojedinaca i zajednica, diže prema nebu: Mir! Mir! Mi danas ponavljamo taj svečani vapaj. Molimo sve koji vladaju da ne ostanu gluhi na ovaj krik čovječanstva. Neke poduzmu sve što je do njih da spase mir...« Papin »tjeskobni vapaj« bio je uslišan. Ratni vjor koji je već prijetio čovječanstvu utišan je.